

Næringsutvikling – tilrettelegging gjennom samhandling

*Delrapport 4
fra
arbeidsgruppe tilknyttet Østlandssamarbeidet*

Mars 2016

Forord

Fylkeskommunene på Østlandet har tatt en aktiv rolle i arbeidet med regionreformen, bl.a. ved å bruke Østlandssamarbeidet som en felles arena for gjensidig informasjon og koordinering av de fylkeskommunale prosessene.

I januar 2015 ble det oppnevnt en administrativ arbeidsgruppe som skulle få fram relevant faktamateriale om dagens situasjon, som grunnlag for vurdering av ulike modeller for framtidig regionnivå på Østlandet. Arbeidsgruppen har tidligere utarbeidet tre delrapporter:

1. *Delrapport 1: Hvordan utvikle sterke regioner på Østlandet?* Rapporten ble behandlet av Østlandssamarbeidets kontaktutvalg 5. juni 2015. Kontaktutvalget stilte seg bak rapporten, og det ble sendt en uttalelse til kommunal- og forvaltningskomiteen og de parlamentariske lederne på Stortinget.
2. *Delrapport 2: Regionreformen – funksjon, rolle og oppgaver til regionalt folkevalgt nivå.* Kontaktutvalget behandlet rapporten i sitt møte 20. november 2015. En uttalelse, med rapporten som vedlegg, ble sendt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, de parlamentariske lederne på Stortinget, kommunal- og forvaltningskomiteen og stortingsrepresentanter fra fylkene på Østlandet.
3. *Delrapport 3: Regionreformen – innspill til fem tema. Samferdsel, kulturfeltet, integrering, barnevern og skolehelsetjeneste* En uttalelse, med rapporten som vedlegg, ble i januar 2016 sendt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, de parlamentariske lederne på Stortinget, kommunal- og forvaltningskomiteen og stortingsrepresentanter fra fylkene på Østlandet.

Tema i denne rapporten (delrapport 4) er næringsutvikling, og arbeidsgruppen ser spesielt på virkekemiddelapparatet med SIVA, Innovasjon Norge, NFR og Ennova. For nye og større regioner vil næringstuvikling og verdiskapning bli et viktig politikkområde. Organisering og dimensjonering av virkemiddelapparatet vil i denne sammenheng ha stor betydning – både for næringslivet/bedriftene og for de nye regionenes posisjon som samfunnsutvikler.

Den administrative arbeidsgruppen har følgende medlemmer i 2016: Hilde Brandsrud og Jørn Haabeth, Østfold, Jørn Rangnes og Per Jørgen Olafsen, Vestfold, Magne Reiersen, Telemark, Randi Bjørlo, Hedmark, Terje Kind og Trond Carlsen, Oppland, Sigurd Fjose, Buskerud, Bjarne Haslund, Oslo, Helene Øvrelid, Eva Rueslåtten og Knut Sletta, Akershus.

I tillegg har Akershus fylkeskommune hatt en intern gruppe som har bistått arbeidsgruppen underveis i arbeidet. I den interne gruppen har også Inge Brørs, Irja Outi Maaria og Anne Heggem bidratt aktivt. Arbeidsgruppen har samarbeidet nært med Østlandssamarbeidets sekretariat underveis i prosessen.

Oslo, 7. mars 2016

Knut Sletta
Leder av arbeidsgruppen

Innholdsfortegnelse

Forord	2
1. Samspill og samhandling nødvendig for effektiv næringsutvikling.....	4
2. Styrking av fylkeskommunenes rolle.....	4
3. Virkemidler og aktører innenfor næringsutvikling i dag	5
3.1 Fylkeskommunene	5
3.2 Statlige virkemidler og samlet oversikt	6
3.3 Forskningsrådet.....	6
3.4 Regionale forskningsfond RFF	7
3.5 Virkemidler for regional FoU og innovasjon VRI	7
3.6 Innovasjon Norge	7
3.7 SIVA.....	8
3.8 ENOVA	8
4. Modell for en utviklingsavtale med regjeringen for å sikre samordnet virkemiddelbruk	8
5. Oppsummering m/ forslag til konkrete tiltak som bør vurderes	10

1. Samspill og samhandling nødvendig for effektiv næringsutvikling

Den totale industriproduksjonen i Norge har gått ned i 2015, mye på grunn av nedgang i petroleumsinvesteringene og fallet i oljeprisen (SSB 23.2.2016). Petroleumssektoren i Norge vil bli mindre, og Norge må med stor sannsynlighet gjennom en stor omstilling de neste 20-30 årene. Produktivitetsveksten har falt de siste årene, jf. produktivitetskommisjons andre rapport (Rattsø – februar 2016). Samtidig krever de globale klima- og miljøutfordringene omstilling til et samfunn der vekst og utvikling skjer innen naturens tålegrenser. Det er nødvendig med et grønt skifte. Regjeringen har slått fast at klimapolitikken bør bidra til å utvikle og omstille vårt næringsliv i klimavennlig retning, og her står utvikling av ny «grønn» teknologi helt sentralt.

For å lykkes med omstillingen, er det avgjørende at hele landet tas i bruk. En aktiv og velfungerende innovasjons- og næringspolitikk forutsetter oppgaver og virkemidler både på nasjonalt og regionalt nivå. Mange av de nye næringene og arbeidsplassene vil være basert på kunnskapsmiljøene og naturressursene som finnes i ulike deler av landet.

Det regionale nivået har over tid utviklet kunnskap om hva som skal til for å møte utfordringene og se mulighetene i regionene. Denne kompetansen er svært viktig i det omstillings- og utviklingsarbeidet landet og regionene står overfor. Regionalt nivå kan sikre at regionale fortrinn utnyttes tilstrekkelig og kan ha et spesielt ansvar for mobilisering og for tilrettelegging for næringsutvikling. Oppgaver og kompetanse må være så interessante at regionnivået blir brukt både av nasjonale myndigheter, næringsaktører og andre samarbeidspartnere.

For å skape engasjement, eierskap og interesse for den regionale utviklingen, er det avgjørende at det regionale nivået også har ressurser og virkemidler til aktuelle tiltak. Samtidig er det avgjørende at nye regioner bruker målrettet samfunnsplanlegging og arealplanlegging som verktøy. Det er i denne type planer man skal skape konsensus om regionens utfordringer og mulighetene. For å bli en tydelig og sterk samfunnsutvikler, er det viktig at det regionale nivået får et styrket mandat og en tydeligere posisjon i arbeidet med å utforme og gjennomføre nærings- og utviklingspolitikk. Sentralt i denne sammenhengen er:

- Overføring av oppgaver og virkemidler fra statlig til regionalt nivå
- Bedre samhandling mellom statlige instanser og regionene ved oppfølgingen av regionale planer, og at utviklingen av statlige programmer tar hensyn til innspill fra regionale planer.
- Et effektivt kundedevennlig helhetlig virkemiddelapparat på regionalt nivå.

2. Styrking av fylkeskommunenes rolle

Fylkeskommunen ble gjennom forvaltningsreformen av 2010 tildelt en tydeligere rolle og økt ansvar for regional utvikling. I St.meld. nr. 12 (2006–2007) *Regionale fortrinn – regional*

framtid ble det slått fast at fylkeskommunene skal være sentrale regionale utviklingsaktører ved å være ledende pådrivere for:

- Å utnytte regionale og lokale fortrinn til regional utvikling ut fra regionalpolitiske vurderinger og prioriteringer
- Å samarbeide, samhandle og ta initiativ som kan styrke utviklingen for hele og deler av regionen
- Å utvikle kunnskap om viktige regionale særtrekk, utfordringer og behov i tett samarbeid med aktører som kan bidra til endringer.

NIVI-rapport 2013:5 *Fylkeskommunen som regional utviklingsaktør. Kommunenes og statens vurderinger*, utarbeidet på oppdrag fra KS, gir en evaluering av fylkeskommunen som regional utviklingsaktør sett fra perspektivet til ordførere, rådmenn, administrative ledere av regionrådene og statlige informanter. I rapporten fremheves det fra *statens* side at fylkeskommunenes rammebetingelser for å drive utviklingsarbeid er krevende. Det pekes på at fylkeskommunen må forholde seg til en sektorisert statsforvaltning og at statlige styringssignaler kan fremstå som lite koordinerte. Det er i dag en uoversiktlig og lite ryddig oppgavefordeling mellom fylkeskommunen og regional statsforvaltning.

NIBR-rapport 2015:17 *Samfunnsutviklerrolle til regionalt folkevalgt nivå* bekrefter funnene fra NIVI. NIBR mener at siden det offentlige virkemiddelapparatet er svært fragmentert, så er fylkeskommunenes rolle som flernivåkoordinator blitt forsterket de siste årene. Regional planlegging kan være et viktig samordningsverktøy, men også regionale strategiprosesser og store samarbeidsprosjekter er fortsatt relevante. Fylkeskommunene bør etter NIBR sin mening ha en sentral rolle i koordinering av all offentlig innsats og virkemiddelbruk i en region. Dette forutsetter igjen at man klarer systematisk å mobilisere aktører, og gi strategisk retning til samfunnsutviklingen. NIBR mener at regional stat bør forplikte seg til å delta og gjennomføre regionale planer, samt også overføre stimuleringsmidler og støtteordninger til regionalt folkevalgt nivå.

Produktivitetskommisjonens andre rapport påpeker at når økonomien skal endres fra en ressursøkonomi til en mer kunnskapsbasert økonomi, vil oppstart og nedleggelse av bedrifter være en nødvendig del av omstillingen. Næringslivet må få rammebetingelser som bidrar til fornyelse, innovasjon og effektiv ressursbruk. Utvikling av sterke og vekstkraftige regioner forutsetter evne til å utnytte egne fortrinn og tilgjengelige ressurser og etablere et forpliktende og langsiktig samarbeid mellom bedrifter, utdannings- og forskningsmiljø og lokale/regionale/ myndigheter. Regionalt folkevalgt nivå har et potensial for i sterkere grad å gi retning til samfunnsutviklingen gjennom prioritering og spissing av virkemidler innenfor næringsutvikling og innovasjon.

3. Virkemidler og aktører innenfor næringsutvikling i dag

3.1 Fylkeskommunene

Fylkeskommunene på Østlandet samarbeider allerede tett med aktører i privat og offentlig sektor i regionen for å fremme næringsutvikling, entreprenørskap og innovasjon. Samarbeidspartene kommer ofte fra større næringsklynger og forsknings- og innovasjonsmiljøer. Fylkeskommunenes innsats finansieres av frie inntekter, egne fylkeskommunale inntekter og midler til regional utvikling over budsjettet til Kommunal- og

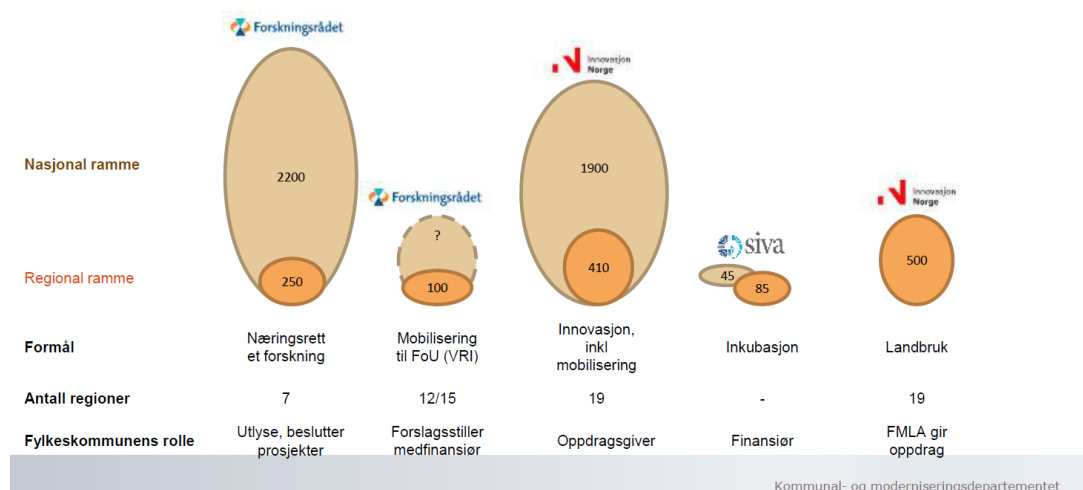
moderniseringsdepartementet (KMD). Støttenivået til fylkeskommunene avhenger av antall kommuner i fylket som ligger innenfor det distriktspolitiske virkemiddelområdet av kommunene¹. De viktigste virkemidlene til næringsutvikling kommer likevel fra statlig nivå.

3.2 Statlige virkemidler og samlet oversikt

De statlige virkemidler som er av særlig interesse er finansieringsordningene som forvaltes av Forskningsrådet (NFR), Regionale forskningsfond (RFF), VRI, Innovasjon Norge, SIVA og ENOVA. Flere av disse virkemidlene er utviklet for å dekke nasjonale behov, men kan også være aktuelle finansieringskilder til tiltak i regionale planer innenfor næringsutvikling, innovasjon og FoU. Flere av disse aktørene samarbeider om bl.a. Skattefunn, Arena-programmer, NCE og EUs forskningsprogram Horisont 2020, men man kan likevel spørre om fragmenteringen i det statlige virkemiddelapparatet er hensiktsmessig.

Bankene og andre finansielle institusjoner yter hovedsakelig finansielle tjenester til næringer/foretak med potensiale for vekst og med lav risiko. Bankenes utlånsrestriksjoner er ofte sentralt styrt av objektive kriterier, slik at det oppstår markedssvikt dersom samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter ikke får tilstrekkelig kapitaltilførsel. Regionene bør som utviklingsaktør få tilstrekkelige virkemidler til å kunne justere for denne markedssvikten dersom den er til hinder for en ønsket regional næringsutvikling.

Etterfølgende figur fra KMD illustrerer dagens situasjon, og man ser at det regionale nivået relativt sett har begrensede virkemidler til disposisjon. Figuren viser at virkemidlene varierer mht. geografi, styring/forvaltning og målgrupper:

Kilde: KMD, Innlegg, Jørgen Jensen, 28.10.2015 Lillehammer

3.3 Forskningsrådet

Forskningsrådet er et nasjonalt forskningsstrategisk og forskningsfinansierende organ. I 2014 fordelte Forskningsrådet 8,05 mrd. kroner. Rådet gir råd til Regjeringen, departementet og andre, og hadde 449 årsverk ved utgangen av 2014. Forskningsrådet arbeider gjennom målrettede finansieringsordninger og målet er å øke samspill mellom forskning, næringsliv og

¹ Dette er en del av nasjonal distriktspolitikk, som er knyttet til EØS-avtalen og statstøtteregele.

samfunnsliv. Forskningsrådets midler er viktige for kunnskaps- og teknologiintensivt næringsliv, men også for energi, bioteknologi, prosessindustri, maritim virksomhet og andre næringer. Mesteparten av midlene fra Forskningsrådet går til forskningsmiljøer, kunnskapsmiljøer og bedrifter i Oslo, Akershus, Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag². Av totalt 561 innovasjonsprosjekter i 2014 var 170 i Oslo, og til sammen 167 fordelt på de andre fylkene på Østlandet.

3.4 Regionale forskningsfond RFF

I 2010 fikk fylkeskommunene ansvar for regionale forskningsfond (RFF). Dette er virkemidler som forvaltes gjennom samarbeid i 7 fondsregioner etter § 28 i kommuneloven (vertskommunemodellen). Fondet har som mål å styrke forskning for regional innovasjon, og støtter opp under de 7 fondsregionenes prioriterte innsatsområder³ og mobiliserer til økt FoU innsats i forskningsmiljøer. Fondene skal supplere de nasjonale FoU-virkemidlene og styrke samspillet mellom bedrifter, forskningsmiljøer, høyskoler/universiteter, offentlige virksomheter og regionene. Eget fondsstyre har fullmakt til å fatte vedtak i saker som gjelder fondet – etter bestillingsbrev fra fylkestingene. Fylkeskommunene benytter seg av det tekniske systemet og rutiner for utlysning og søknadsbehandling som tilhører NFR – også med bruk av ekspertpaneler. RFF har nå en årlig ramme på om lag 220 mill. kroner⁴. NFR utarbeider årlig en samlet rapport om virkemiddelbruken.

3.5 Virkemidler for regional FoU og innovasjon VRI

Virkemidler for regional innovasjon (VRI) er et program som gjennomføres i samarbeid mellom Forskningsrådet og fylkeskommunene. Hovedmålet med VRI er å utvikle kunnskap om og evne til samhandlings- og innovasjonsprosesser i regionene og fremme forskningsbasert innovasjon i arbeidslivet. Programmet kan tilrettelegge for en systematisk problemløsning gjennom samarbeid med kunnskapsmiljøer og bedrifter, som for eks. har liten eller ingen erfaring om FoU. Størrelsen på fylkeskommunenes bidrag varierer. Dialogen om videre modell er i gang, og Forskningsrådet vil legge fram en ny regional satsing fra 2017. NFR har uttalt at den nye satsingen forutsetter samarbeid mellom Forskningsrådet og aktører på regionalt nivå.

3.6 Innovasjon Norge

Innovasjon Norge (IN) har 700 ansatte og fordelt tilskudd, garantier, og lån på til sammen 5,3 milliarder kr i 2015. IN gir i tillegg råd, driver utviklingsnettverk (som ARENA-programmet, Norwegian Centres of Expertise NCE, FRAM) og profilerer Norge internasjonalt. I 2010 ble fylkeskommunene deleiere i IN med en samlet eierandel på 49 %. Hensikten var å oppnå tettere samarbeid om regionale mål og utviklingsstrategier. IN har 15 distrikts- eller regionkontorer med om lag 300 ansatte. Regionkontorene til IN har hittil hatt egne styre hvor fylkeskommunene er representert. Eierskapet i Innovasjon Norge ivaretas ved at fylkeskommunene oppnevner 4 av 9 medlemmer i hovedstyret.

² Elise Husum, avdelingsdirektør, Forskningsrådet, innlegg *Regional satsing for mobilisering og kvalifisering*, 28.10.2015

³ Disse er ofte uttalt i regionenes FoU-strategier eller felles regionale planer for innovasjon og nyskaping.

⁴ Retningslinjene for RFF ble fastsatt av Kunnskapsdepartement 23.20.2009. Budsjettet er basert på avkastningen av en fondskapital på 6 milliarder kroner. Norges forskningsråd har en rolle som strategisk rådgiver og tilrettelegger/kvalitetssikrer.

Forvaltningen av de statlige bygdeutviklingsmidler (BU-midler) er delt mellom Innovasjon Norge (IN) og Fylkesmannens landbruksavdeling. IN forvalter bedriftsrettede landbruksvirkemidler, mens fylkesmannen forvalter BU-midler som regionale utviklingsmidler. Den årlige rammen er på 500 mill. kr.

3.7 SIVA

SIVA er et statsforetak eid av Nærings- og handelsdepartementet. SIVA ble etablert i 1968, og har 42 ansatte i Trondheim. I samarbeid med kommuner, fylkeskommuner og lokalt næringsliv har SIVA ansvar for å utvikle, bygge og drifte innovasjonsselskaper og eiendomsselskaper. Næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammer er de to viktigste programmene som SIVA forvalter. SIVA samarbeider med fylkeskommuner, IN, NFR og andre lokale/regionale aktører. Årlig budsjett for investeringer er om lag 200 mill. kr og for tilskuddsordninger ca. 160 mill. kr årlig.

3.8 ENOVA

ENOVA SF er et statsforetak og er eid av Olje- og energidepartementet, ble opprettet i 2001, og har 80 ansatte i Trondheim. ENOVA gir støtte til etablering av løsninger som gir effektiv energibruk og øker bruk av fornybar energi. ENOVA har aktiv rådgivingstjeneste for sluttbrukere, gir opplæring og arbeider med utviklingsprosjekter. Årlig budsjett er på 2 milliarder kroner.

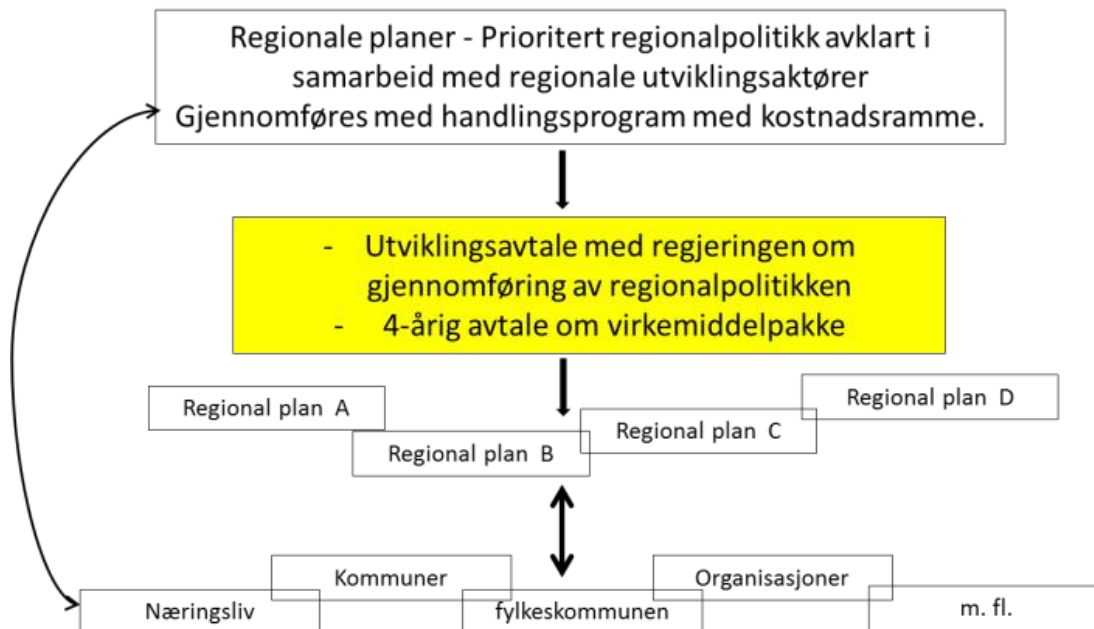
4. Modell for en utviklingsavtale med regjeringen for å sikre samordnet virkemiddelbruk

Utvikling av sterke og vekstkraftige regioner forutsetter at man lokalt/regionalt evner å utnytte egne fortrinn og tilgjengelige ressurser. Det kreves at man lykkes med å utvikle et langsiktig samarbeid med bedrifter, utdannings- og forskningsmiljø, kommuner og frivillige organisasjoner. En annen sentral utfordring er at regionene lykkes med å finansiere strategiske prosjekter og nødvendige tiltak /satsinger – enten med regionale eller statlige virkemidler.

Statlige virkemidler følger opp nasjonal sektorpolitikk, og er ikke i tilstrekkelig grad forankret i utfordringene i den enkelte regionen. Det er derfor krevende for fylkeskommunene å ivareta rollen som samfunnsutvikler på dette området. Utfordringen er spesielt stor når det gjelder strategisk planlegging, samordning mellom fag og forvaltningsnivå, og ikke minst mulighetene for å mobilisere til felles innsats. Fylkeskommunene sin posisjon som utviklingsaktør svekkes også av at man i for liten grad har tilgjengelige ressurser/virkemidler som kan brukes strategisk i ulike utviklingsprosjekter.

For å bli en tydelig og sterk utviklingsaktør, er det avgjørende at det regionale nivået får et styrket mandat og en tydeligere posisjon i arbeidet med å utforme og gjennomføre prioriterte regionale planer. For å styrke samhandlingen med statlige instanser og få full effekt av ulike virkemidler, foreslår arbeidsgruppen at man tar i bruk en modell/metodikk der den enkelte regionen inngår en utviklingsavtale med regjeringen om strategisk utvikling og gjennomføring av regionalpolitikken. Næringspolitikk og vekstfremmende tiltak vil være en sentral del av en slik avtale. Som et utgangspunkt foreslår arbeidsgruppen at man legger til grunn fireårige avtaler som reforhandles minst en gang i hver valgperiode.

Utviklingsavtalen vil være en langsiktig politisk intensjonsavtale, selv om den ikke er juridisk bindende. Staten antas å måtte ta forbehold om regelverket for statlig budsjettering (slik det er gjort i retningslinjene for bymiljøavtalene). Opplegget med utviklingsavtale forutsetter færre og større regioner enn i dag, og at antall regionale planer (i den enkelte region) begrenses til 3-5. Den foreslåtte ordningen krever at regionene evner å prioritere og være strategiske og tydelige i sine veivalg.

Kilde: Østlandssamarbeidet

Regionale planer, også innenfor næringsutvikling, innovasjon og FoU skal ha et langsiktig perspektiv, samtidig som de skal være målrettede og konsentrere seg om de tema som er aktuelle og som krever planavklaring og retningslinjer for løsning. I samarbeid med det regionale partnerskapet har regionalt folkevalgt nivå med andre ord gode forutsetninger for å kunne identifisere de utfordringer og muligheter som finnes i regionen.

Det er naturlig at regionale planer følges opp med konkrete handlingsplaner. Det vil være viktig å etablere prosedyrer der man både følger opp de regionale planene og de tilhørende handlingsprogrammer på en effektiv måte. Fylkeskommunene på Østlandet har erfaring på dette området. Det vises i denne sammenheng til regionale innovasjons- og næringsplaner, der man har handlingsprogram hvor de konkrete tiltakene er beskrevet.

Regionene må samhandle med kommunene, som har viktige oppgaver på lokalt nivå. Strategisk næringsplanlegging forutsetter at regionene og kommunene spiller på lag, for eksempel ved at kommunenes arealplaner, næringsparker, næringsfond osv. understøtter den regionale strategien. Sterke regioner kan bistå kommunene med å tilrettelegge for mest mulig miljøvennlige og effektive nærings-, areal og transportstrategier for å utløse synergieffekter.

5. Oppsummering m/ forslag til konkrete tiltak som bør vurderes

Virkemidler innenfor næringsutvikling må i større grad ses i sammenheng. Dette gjelder både innenfor det statlige virkemiddelapparatet og mellom regionene. For å få til dette bør flere statlige virkemidler overføres til nye og større regioner. Et tydeligere ansvar for regionalt folkevalgt nivå vil gjøre det lettere å ta strategiske og langsiktige politiske grep på vegne av regionen. Dersom det regionale folkevalgte nivået kan disponere flere virkemidler, vil regionenes rolle som samfunnsutvikler styrkes – og man blir en mer selvstendig og robust utviklingsaktør som i samarbeid med resten av virkemiddelapparatet kan bidra til nyskaping, innovasjon og regional verdiskaping.

Arbeidsgruppen ser det som naturlig at følgende tiltak vurderes nærmere:

1. Klargjøre og tydeliggjøre det regionale folkevalgte nivåets sitt ansvar for regional næringsutvikling og verdiskaping.
2. Ekstra finansiering til fylkeskommunene til prosessarbeid knyttet til regional næringsutvikling
3. Utvikling og utprøving av ny modell med utviklingsavtale mellom region og stat, jf kap. 4 i vedlagt delrapport 4 (fra regional arbeidsgruppe). En forutsetning for at denne modellen skal være aktuell er at handlingsrommet for regionalt folkevalgt nivå blir større enn innenfor dagens system.
4. Vurdere/utrede om det kan være aktuelt å overføre distriktskontorene i Innovasjon Norge til regionalt folkevalgt nivå, eventuelt samlokalisere disse med næringsavdelingene i fylkeskommunene. (Det er ulike oppfatninger i arbeidsgruppen om første del av pkt 4)
5. Videreutvikle modellen med regionale forskningsfond og vurdere om rollen til fondsstyrene kan ivaretas innenfor ordinær styringsstruktur i nye og større folkevalgte regioner (Oslo har uttrykt skepsis til dette forslaget)
6. Overføre prosjektskjønnsmidler fra Fylkesmannen
7. Overføre utviklingsoppgaver fra Fylkesmannens landbruksavdelinger og BU-midler innenfor landbruk
8. ENOVAs rolle og oppgaver bør gjennomgås og vurderes som en del av virkemiddelportefølje til folkevalgte regioner.

Dersom virkemidler i Innovasjon Norge, Forskningsrådet og SIVA i hovedsak fortsatt skal ligge hos disse instansene som tidligere, bør midlene i større grad brukes i samsvar med forutsetningene i gjeldende regionale planer for innovasjon og næringsutvikling. Dette er en modell som forutsetter et forpliktende partnerspassamarbeid mellom regioner, regional stat og nasjonale aktører, og som må avtales. Dette vil også føre til et mer målrettet, samordnet og tydelig virkemiddelapparat, som er basert på samarbeid og dialog mellom de sentrale utviklingsaktørene. Regionale planer er da sentrale arenaer for å målrette, utvikle og forbedre interaksjonen mellom aktører, og virkemidler innarbeides som en integrert del av aktuelle handlingsprogrammer i oppfølging av regionale planer.

Flere aktører har også stilt et spørsmål om virkemiddelapparatet må forenkles, slik at det blir lettere for bedrifter å søke om prosjektbistand. Da er det viktig med lokal eller regional tilstedeværelse, å sikre en «inngang» til bedrifter til for eks. RFF, VRI og fylkeskommunale støtteordninger. På denne måten kan man samtidig sikre at alle virkemidler drar i samme retning, og utfyller hverandre – i stedet for å konkurrere om oppmerksomheten til samme lokale aktører og kompetansemiljøer.

